

Fimmtudaginn 6. desember 1979.

Nr. 240/1977. **Gjaldheimtan í Reykjavík**

(Guðmundur Vignir Jósefsson hrl.)

gegn

Birgi Ásgeirssyni

f. h. Trygginga og Fasteigna s/f

og gagnsök

(Brynjólfur Kjartansson hrl.).

Skattamál. Lögtak.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómaramarnir Ármann Snævarr, Benedikt Sigurjónsson, Magnús Þ. Torfason, Sigurgeir Jónsson og Þór Vilhjálmsson.

Aðaláfrýjandi hefur áfrýjað máli þessu með stefnu 30. desember 1977. Krefst hann staðfestingar hins áfrýjaða úrskurðar, þó þannig, að honum verði dæmdur málskostnaður í héraði. Þá krefst hann málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi áfrýjaði máli þessu upphaflega með stefnu 23. desember 1977. Útivist varð í málinu af hans hendi 2. júní 1978. Hann áfrýjaði málinu að nýju með stefnu 7. júní 1978 samkvæmt heimild í 36. gr. laga nr. 75/1973. Krefst hann þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði úr gildi felldur og synjað um framgang hinnar umbeðnu lögtaksgerðar. Þá krefst hann málskostnaðar bæði í héraði og fyrir Hæstarétti.

Eftir uppsögu hins áfrýjaða úrskurðar hefur farið fram rannsókn fyrir sakadómi Reykjavíkur og sakadómi Barðastrandarsýslu vegna ætlaðs brots fyrirsvarsmanna Trygginga og Fasteigna s/f, m. a. á skattalögum og bókhaldslögum. Ekki hefur verið tekin ákvörðun um framhald þeirrar rannsóknar. Í rannsókn þessari hefur ekkert það nýtt komið fram, er hér skiptir máli.

Hér fyrir dómi hefur gagnáfrýjandi haft uppi þá málsástæðu, að fé það, sem skattayfirvöld telji upplýst, að vantalið hafi verið í skattframtölum hans, hafi aldrei til hans runnið. Hafi nafngreindur maður, er starfaði í fyrirtækinu,

dregið sér fé þetta, en slíkt fé sé eigi lögmætur skattstofn að því er gagnáfrýjanda varðar. Þá sé áætlun skattayfirvalda á tekjuskattsstofnum óhæfilega há og eigi nægilega rökstudd. Aðrar málsástæður eru eigi hafðar uppi hér fyrir dómi.

Ösönnuð er sú staðhæfing gagnáfrýjanda, að nafngreindur maður hafi dregið sér fjármuni þá, sem skattayfirvöld telja, að eigi hafi verið getið í skattframtölum gagnáfrýjanda.

Gagnáfrýjandi er bókhaldsskyldur samkvæmt ákvæðum 3. tl. A liðs og 8. tl. B liðs 2. gr. laga nr. 51/1968. Af gögnum máls kemur skýrt fram, að bókhald gagnáfrýjanda var ófullkomið og þannig úr garði gert, að það var eigi viðhlítandi grundvöllur undir skattframtölum hans. Var ríkisskattstjóra því heimilt að víkja þeim til hliðar og áætla tekjuskattsstofna samkvæmt 4. mgr. 42. gr. laga nr. 68/1971, sbr. 4. mgr. 16. gr. laga nr. 7/1972.

Skattayfirvöld hafa að vísu áætlað tekjuskattsstofna gagnáfrýjanda allhóa, en þess ber að gæta, að með eru talin viðurlög samkvæmt 47. gr. laga nr. 68/1971. Eru áætlanir þessar nægilega rökstuddar. Eigi er að öðru leyti sýnt fram á efnislega ágalla á áætlunum ríkisskattstjóra á tekjuskattsstofnum gagnáfrýjanda þau ár, sem hér skipta máli. Með vísan til þessa og þar sem áætlanirnar eru eigi úr hófi, verða þær lagðar til grundvallar skattaákvörðunum þeim, sem hér er fjallað um.

Samkvæmt þessu ber að staðfesta hinn áfrýjaða úrskurð um framgang lögtaksins.

Eftir þessum málalokum ber að dæma gagnáfrýjanda til að greiða aðaláfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, sem ákveðst samtals 400.000 krónur.

D ó m s o r ð :

Hinn áfrýjaði úrskurður á að vera óraskaður nema um málskostnað.

Gagnáfrýjandi, Birgir Ásgeirsson f. h. Trygginga og Fasteigna s/f, greiði aðaláfrýjanda, Gjaldheimtunni í Reykjavík, samtals 400.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður fógetaréttar Reykjavíkur 6. desember 1977.

Gerðarbeiðandi, Gjaldheimtan í Reykjavík, hefur krafist þess, að lögtak verði gert í eignum gerðarpola, Trygginga og Fasteigna s/f, til tryggingar eftirstöðvum opinberra gjalda, kr. 925.586, ásamt dráttarvöxtum á mánuði eða broti úr mánuði sem hér segir: 1½ % frá 4. september 1975 til 31. desember 1975, 2% frá 1. janúar 1976 til 21. nóvember 1976, 2½ % frá 22. nóvember 1976 til 31. ágúst 1977 og 3% frá 1. september 1977 til greiðsludags, svo og til tryggingar kostnaði við lögtakið og eftirfarandi uppboð. Þess er krafist, að gerðarþoli verði úrskurðaður til að greiða málskostnað vegna fógetaréttarmáls þessa.

Af gerðarpola hálfu er þess krafist aðallega, að synjað verði um lögtak og gerðarbeiðandi verði úrskurðaður til að greiða málskostnað, en til vara, að lögtak fari aðeins fram til tryggingar lægri fjárhæð og málskostnaður verði látinn falla niður.

Málið var tekið til úrskurðar að loknum munnlegum flutningi, er fram fór þann 21. nóvember sl.

Samkvæmt ljósriti af firmaskrá Reykjavíkur, rskj. 12, voru Tryggingar og Fasteignir skráðar þann 28. maí 1959, og var sú skráning birt í Lögbirtingablaðinu þann 16. júní sama ár. Greint er, að Viggó Helgason, Bankastræti 7, Páll Ágústsson, Skeiðarvogi 85, og Birgir Ásgeirsson, Bræðraborgarstíg 43, reki tryggingarumboð og fasteignasölu hér í borg undir þessu nafni sem fullábyrgir félagar, en félagið hafi sjálfstæðan rekstur og komi fram sem sjálfstæður skattaðili.

Skattframtöl gerðarpola árin 1972 og 1973 liggja fyrir í fógetamáli þessu sem rskj. 30 og 31. Rannsóknadeild ríkisskattstjóra hóf athugun á framtölum þessum snemma árs 1974, sjá rskj. 32, og fékk í því skyni nokkur gögn varðandi grundvöll þessara framtala. Var tekin saman allstór skýrsla um þessa athugun, rskj. 18, og var hún send gerðarpola þann 5. júní 1975 ásamt bréfi, þar sem segir, að á grundvelli þessarar athugunar hafi ríkisskattstjóri í hyggju að áætla fyrirtækinu tekjur fyrir rekstrarárin 1971 og 1972 til viðbótar framtöldum tekjum gjaldárin 1972 og 1973 og hækka áður álögð opinber gjöld þess fyrir þau gjaldár í samræmi við þá áætlun. Er því beint til gerðarpola að athuga skýrsluna á rskj. 18 sem rækilegast og skuli mótmæli, gögn og skýringar koma fram í síðasta lagi 1. júlí.

Birgir Ásgeirsson lögfræðingur, einn eigenda gerðarpola, sbr.

firmaskrárútdrátt á rskj. 12, sendir ríkisskattstjóra skýringar sínar þann 30. júní, rskj. 19.

Svo sem áður hafði verið boðað, lét ríkisskattstjóri frá sér fara úrskurð um opinber gjöld gerðarpola þann 18. júlí 1975. Þessi úrskurður liggur fyrir í máli þessu sem rskj. 20. Er vikið að því í úrskurði þessum, að Tryggingar og Fasteignir s/f sé sjálfstæður skattaðili frá stofnun og hafi fyrirtækið verið skattlagt sem slíkt og skipti því ekki máli, hvernig raunverulegri eignaraðild að félaginu sé háttað á hér umræddum gjaldárum 1972 og 1973. Í ljós hafi komið, að bókhald fyrirtækis þessa hafi á rekstrarárunum 1971 og 1972 verið haldið verulegum annmörkum, sem gerð er grein fyrir í rannsóknarskýrslunni, m. a. hafi ekki verið fært jafnóðum og viðskipti fóru fram, bankareikningur hafi ekki verið færður, þrátt fyrir að fyrirtækið hafi haft ávísanareikning með verulegum fjármagnshreyfingum, sem þannig hafi ekki komist inn í bókhald, tekjur hafi verið bókfærðar í einu lagi í lok hvors árs samkvæmt lista, sem óvíst sé, hvernig fenginn sé, greidd laun til starfsfólksins byggist á heildarkvittun gerðri í árslok, ekki hafi verið haldin aðalbók né löggilt efnahagsbók og sjóðdagbók sé ekki fyrirfram innbundin og tölusett og sérstök sjóðbók hafi ekki verið færð. Þessir annmarkar hafi ekki sætt andmælum af hálfu fyrirtækisins og verði bókhaldið ekki talið mega vera lögmætur grundvöllur undir framtölum þess fyrir gjaldárin 1972 og 1973. Er nánar vísað til rannsóknarskýrslunnar í úrskurðinum. Þá segir svo, að fyrirtækið hafi verið krafið um ýmiss konar gögn viðkomandi rekstri þessara ára, en skil orðið lítil og skýringar allsendis ófullnægjandi. Þá hafi komið fram í rannsóknarskýrslunni við athugun á sölum fasteigna milli einstaklinga, sem ekki hafi haft atvinnu af að byggja eða selja íbúðir, og við athugun á þinglýstum afsölum í Reykjavík og grennd, að verulega hafi vantað á, að tekjur fyrirtækisins af fasteignasölu hafi verið taldar fram til skatts. Heildarsöluverð fasteigna þeirra, er fyrirtækið hafi þannig aðstoðað við sölu á, án þess að sölulauna sé getið í bókhaldi eða framtölum, nemi á árinu 1971 kr. 15.990.000, en á árinu 1972 kr. 46.187.500. Aðalreglan muni hafa verið sú, að sölulaun hafi numið 2% af söluverði fasteigna í kaupum milli einstaklinga, og engin gögn liggi fyrir um, að sú hundraðstala hafi verið lægri. Því hafi verið haldið fram, að í nokkrum tilfellum hafi ekki verið tekin sölulaun af hinum upptöldu fasteignum, en skýringar að því leyti ófullnægjandi og ekki studdar gögnum. Þá er vakin athygli á því, að vegna

þess hve athugun rannsóknadeildarinnar náði yfir takmarkað svæði, megi vel vera, að vantalín sölulaun séu mun hærri en fram kemur í skýrslunni, þó við það verði látið sitja.

Þá er komið að því í úrskurðinum, að ekki sé fært að leggja skattframtöl gjaldárin 1972 og 1973 til grundvallar skattálagningu þau ár. Beri því skv. ákvæðum 37. gr. laga 68/1971, sbr. 7. gr. laga nr. 60/1973, að áætla fyrirtækinu hreinar tekjur rekstrarárin 1971 og 1972 og hækka áður álagðan tekjuskatt þess gjaldárin 1972 og 1973 í samræmi við þá áætlun. Síðan segir svo í úrskurðinum:

„Hreinar tekjur rekstrarárið 1971 þykja hæfilega ákveðnar 600.000 kr., en voru áður 121.626 kr.

Hreinar tekjur rekstrarárið 1971 þykja hæfilega ákveðnar 1.500.000 kr., en voru áður 249.350 kr.

Úrskurðarorð:

Tekjuskattur gjaldárið 1972 hækkar um 256.088 kr., eða úr 65.092 kr. í 321.180 kr.

Tekjuskattur gjaldárið 1973 hækkar um 669.500 kr., eða úr 133.450 kr. í 802.950 kr.

Kæufrestur til ríkisskattstjóra vegna breytingaatriða er 21 dagur frá dagsetningu þessa úrskurðar.“

Fyrirtækið kærði úrskurð þennan, og barst ríkisskattstjóra þar að lútandi yfirlýsing þann 5. ágúst 1975, en kæran var sett fram í símskeyti. Í úrskurði ríkisskattstjóra, sem er dagsettur 2. september s. á., segir, að engin greinargerð hafi borist frá kæranda og þar eð málavextir séu hinir sömu og þá, er hinn kærði úrskurður var kveðinn upp, verði að synja kærinni og skuli tekjuskattur gjaldárin 1972 og 1973 standa óbreyttur, en kæufrestur úrskurðar skuli vera 21 dagur vegna breytingaatriða.

Tómas Gunnarsson héraðsdómslögmaður kærir f. h. Birgis Ásgeirssonar úrskurð ríkisskattstjóra til ríkisskattanefndar með bréfi, dagsettu 22. september 1975. Er kærubréf þetta ítarlegt, og er þar írekað ýmislegt af því, er Birgir Ásgeirsson hafði áður tekið fram í umsögn sinni um rannsóknarskýrsluna á rskj. 18. Er tekið fram, að þeir Viggó Helgason og Páll Ágústsson séu fyrir löngu hættir allri aðild að sameignarfélaginu, en á skattárunum 1971 og 1972 hafi þeir Birgir og Ágúst Hróbjartsson verið sameigendur þess og Ágúst borið sýnu meira úr bítum af innkomnum sölulaunum, enda eðlilegt, þar eð hann hafi unnið þar fullt starf. Er farið inn á þetta sérstaklega, þar eð Ágúst hafi borið það fyrir rannsóknadeild ríkisskattstjóra, að hann ætti ekki

eignaraðild að fyrirtækinu, en nú er á það bent, að rannsóknadeildin hafi ekki kannað þessi atriði að neinu ráði, sem þó hafi verið brýn nauðsyn, er á það sé litið, að Ágúst hafi leynt móttöku sölulauna og gefið þannig einn tilefni til aðgerða skattayfirvalda. Staðhæft er, að Birgir Ásgeirsson hafi talið rétt fram miðað við þær upplýsingar, sem fyrir lágu af Ágústs hendi og hann vissi bestar, og sé eðlilegt, að sá, sem fær greiðslur fyrir starf og dregur þær undan skatti, beri sjálfur alla skattalega ábyrgð. Þá er fundið að fjárhæð hækkaðra gjaldstofna tekjuskatts og litið svo á, að um handahóf sé að ræða, sem ekki styðjist við nein þau töluleg rök, sem finna megja stað á grundvelli athugunar rannsóknadeildarinnar. Fram komi í skýrslu deildarinnar og úrskurði ríkisskattstjóra, að átt hafi sér stað 12 sölur fasteigna árið 1971, þar sem söluverð hafi verið samtals kr. 15.990.000 og vantalin sölulaun kr. 220.350, en hækkun, er ríkisskattstjóri gerir á gjaldstofni til tekjuskatts það ár, sé kr. 478.374. Þá komi fram, að 24 sölur fasteigna fyrir meinta milligöngu fyrirtækisins hafi átt sér stað árið 1972, söluverð alls kr. 46.187.500, en undandregin sölulaun kr. 402.000, og ríkisskattstjóri hafi hækkað tekjuskattsgjaldstofn í kr. 1.250.650. Verði svo mikil hækkun að teljast óréttmæt og óhæfileg eftir öllum atvikum.

Þá hafi ríkisskattstjóri farið rangt að, er hann telur fyrirtækinu til tekna full sölulaun af sölum þeim, er engin sölulaun voru tekin af eða lægri en 2%.

Úrskurður ríkisskattanefndar er kveðinn upp þann 6. febrúar 1976. Þar er getið um kröfur ríkisskattstjóra varðandi atriðið og röksemdir fyrir því, að staðfestir verði úrskurðir hans. Þær röksemdir byggjast á því, að gerðarþoli sé sjálfstæður skattþegn og eignaraðildir að félaginu séu allsendis óviðkomandi þessu skattamáli, bókhald fyrirtækisins hafi verið verulega ófullkomið og engar skýringar fengist þar að lútandi eða við önnur atriði um reksturinn. Könnun sú, er í rannsóknarskýrslu kemur fram, hafi verið bundin við tiltekin svæði og því engan veginn verið tæmandi og engin gögn um, að sölulaunaprósenta hafi verið lægri en 2%. Niðurstaða úrskurðarins varð sú, að með því að ekki mátti byggja á bókhaldi kæranda við ákvörðun tekjuskatts fyrir árin 1972 og 1973, hafi borið að áætla tekjur á árunum 1971 og 1972. Með tilliti til þessa svo og með hliðsjón af vantöldum tekjum og vegna ótrausts bókhalds beri að staðfesta hinn kærða úrskurð og sé þá í tekjuáætlun reiknað með refsiviðurlögum skv. 47. gr. skattalaga.

Gjaldheimtunni í Reykjavík barst tilkynning ríkisskattstjóra um tekjuskattshækkunir þessar þann 4. september 1975, þ. e. kr. 256.088 og 669.500, sjá rskj. 10, sbr. ljósrit af gjaldheimtuspjaldi 1975, rskj. 5. Með bréfi, dags. 29. maí 1976, tilkynnti Tómas Gunnarsson héraðsdómslögmaður gjaldheimtustjóra, að Tryggingar og Fasteignir s/f mundu ekki una niðurstöðum skattayfirvalda og ekki greiða skatthækkun nema að undangengnum úrskurði. Jafnframt kvaðst hann hafa óskað eftir sakadómssókn í þessu sambandi, og hefur komið fram í málinu bréf hans, dagsett 9. janúar 1976, þar sem hann óskar sakadómssóknar vegna rekstrar- og eignaraðildar að fasteignasölunni svo og vegna greiðslna og skila sölulauna o. fl. í þessu sambandi. Eftir að fógétamál þetta hófst, hefur Tómas ítrekað erindi þetta með bréfi 1. febrúar 1977 og 17. mars 1977.

Ríkisskattstjóri hefur og óskað þess með bréfi sínu frá 12. febrúar 1976, að sakadómur fjalli um meint brot Trygginga og Fasteigna á lögum um tekju- og eignarskatt. Eftir að fógétamál þetta var tekið til úrskurðar, hefur fógetaréttinum borist ljósrit af bréfi sakadóms Reykjavíkur, þar sem dómurinn sendir ríkissaksóknara síðastnefnda kæru ásamt fylgiskjöllum, og er þetta bréf dagsett 15. ágúst 1977. Ekki er þar sérstaklega innt að kæru Tómasar Gunnarssonar héraðsdómslögmanns eða afdrifum hennar og meðferð.

Í fógétamáli þessu er deilt um tekjuskattshækkunir þær, sem gerðarþola hefur verið gert að greiða, svo sem að framan er rakið, og dráttarvexti af þeim, en gerðarbeiðandi hefur talið dráttarvexti frá þeim degi, er Gjaldheimtunni barst tilkynning ríkisskattstjóra um hækkun, þ. e. 4. september 1975. Jafnframt því að umboðsmaður gerðarþola hefur mótmælt því, að lögtak nái fram að ganga, þar eð hækkun sé óréttmæt, hefur hann tekið fram, að tölulega sé ekkert við kröfu gerðarbeiðanda að athuga. Upphaflega nam krafa gerðarbeiðanda um lögtak kr. 1.046.998 auk dráttarvaxta, en gerðarþoli hefur innt af hendi greiðslur, sbr. rskj. 13, 14 og 27, svo krafa gerðarbeiðanda er komin í núverandi horf.

Af gerðarbeiðanda hálfu er í málflutningi eindregið vísað til þess, er fram kemur í úrskurðum ríkisskattstjóra og ríkisskattnefndar og í rannsóknarskýrslunni. Er fyrst vikið að því, að Tryggingar og Fasteignir s/f sé sjálfstæður skattþegn samkvæmt upphaflegri skráningu, sem ekki hafi verið breytt, og framtöl sýni, að óskað hafi verið álagningar á fyrirtækið sem slíkt. Engu

skipti í þessu sambandi, hverjir voru eigendur félagsins. Ríkisskattstjóra hafi þótt rétt að fara nánar út í framtöl gerðarpola og allumfangsmikil rannsókn hafi fram farið í því sambandi og skorað hafi verið á forráðamenn gerðarpola að veita ýmsar upplýsingar, þar á meðal að leggja fram bókhald fyrirtækisins og gefa skýrslur fyrir rannsóknadeildinni. Í ljós hafi komið, að bókhald var ófullnægjandi og ekki lögum samkvæmt og skýringar ófullkomnar um veigamikil atriði, svo sem tölu seldra eigna og sölulaun. En legið hafi fyrir, að um skattalagabrot hafi verið að ræða, hver svo sem framið hafði, nánar athugað. Hafi því verið heimilt, og raunar skylt, að áætla gerðarpola tekjur til skatts og hafi gerðarpola verið tilkynnt um það. Því er mótmælt, að þessi áætlun hafi eftir atvikum verið óhæfilega mikil, og rökstuðningur í úrskurði ríkisskattstjóra verið í alla staði góður og gildur auk þess hafi formhlið málsins verið óaðfinnanleg. Úrskurður ríkisskattanefndar sé og formlega og efnislega réttur. Það sé að sjálfsögðu óviðkomandi þessu máli, hvernig hinu undandregna fé hafi verið varið eða hver þar var að verki, og sakadómsrannsókn sú, er stofnað hafi verið til, breyti hér engu til eða frá, enda geti sakadómur ekki tekið afstöðu til skattaálagningarinnar.

Þannig sé hér um að ræða fyllilega lögmætan grundvöll lögtaks, og er gagnstæðum staðhæfingum gerðarpola mótmælt sem röngum og öllum rökstuðningi að því leyti. Almennur lögtaksúrskurður frá þessum árum liggi fyrir, að vanda kveðinn upp 16. ágúst árin 1972 og 1973, og taki til tekjuskatts og þá einnig hækkana, sem úrskurðaðar hafi verið á tekjuskatti. Þessir úrskurðir hafi verið birtir á tíðkanlegan hátt, en raunar skipti ekki máli um uppkvaðningu úrskurðar, almenns eða sérstaks, þar eð mætt hafi verið í fógetarétti og tekið til varna af hálfu gerðarpola, en skattkröfur sem þessi hafi vissulega lögtaksrétt samkvæmt 1. gr. laga 29/1885.

Eins og að framan segir, hefur umboðsmaður gerðarpola ekki gert tölulegan ágreining um kröfur gerðarbeiðanda, en hann telur skattahækkun þá, er hér um ræðir, óréttmæta, svo synja beri um lögtak. Hann minnir á það, að á árinu 1959 hafi fyrirtækið verið skráð sem firma og eigendur þá tilgreindir. Árið 1964 hafi Birgir Ásgeirsson gerst einkaeigandi þess, en síðar, 1967 eða 1968, hafi það orðið að samkomulagi með honum og Ágúst Hróbjartssyni, að þeir yrðu sameigendur að fasteignasölunni, að hálfu hvor, en skriflegur samningur þar að lútandi hafi ekki komist á og ekkert hafi verið um það tilkynnt til firmaskrár þá né

síðar. Þessi sameign hafi staðið allt fram í september 1972, er Birgir hafi mælst undan sameiginlegum rekstri með Ágúst. En meðan þessi sameiginlegi rekstur stóð, hafi framtölum verið skilað fyrir firmað sérstaklega. Um það bil 2 árum eftir að samrekstri þessum var hætt hafi ríkisskattstjóri farið að kanna starfsemi fasteignasölunnar. Hitt og annað sé óljóst um tilhögun rannsóknar, en hún sé talin hafa leitt í ljós, að allmargar sölur og sölulaun hafi ekki komið fram í gögnum fasteignasölunnar eða framtölum. Er seljendur hafi verið kallaðir fyrir rannsóknadeildina, hafi þeir langflestir borið, að þeir hafi átt skipti við Ágúst Hróbjartsson og er því hafi verið að skipta, borgað honum sölulaun, en í aðeins örfá skipti hafi Birgir Ásgeirsson innt af hendi takmarkaða þjónustu við sölu fyrir skyld- eða tengdafólk sitt, og ekkert tekið fyrir. En skattayfirvöld hafi ekki gert neitt til að leiða í ljós, hver eða hverjir hafi staðið að undandrætti sölulauna, hversu mikill hann var í raun og veru eða hvað varð um hið undandregna. Birgir hafi árangurslaust reynt að fá málefni þetta upplýst fyrir sakadómi, en ekkert orðið ágengt. Hér af leiði, að fógetaréttur ætti ekki að gefa úrlausn máls þess, þar eð óvissa sé um meginatriði þess. Að öðru leyti hafi skattayfirvöld engan veginn gætt réttra aðferða við ákvörðunartöku um umrædda tekjuskattshækkun. Lagt hafi verið á fyrirtækið sem sameignarfélag, þó fyrir liggi, að tveir skráðra eigenda hafi ekkert verið við félagið riðnir árum saman, en skráning í firmaskrá skipti ekki úrslitamáli. Birgir Ásgeirsson hafi ekki fengið að upplýsa málið að þessu leyti. Þar eð skattahækkanir mátti rekja til Ágúst Hróbjartssonar, hafi borið að leggja á hann, en ekki á fyrirtækið. Enn megi nefna það, að þeir Birgir Ásgeirsson og Ágúst hafi hætt að starfa saman í september-október 1972 og hafi Ágúst vel getað verið farinn að selja fasteignir um það leyti í nafni firmans Samninga og Fasteigna s/f, sem hann lét skrásetja nokkru síðar, sbr. rskj. 28, og raunar hafi 2 sölur, sem tengdar hafi verið Tryggingum og Fasteignum í skýrslu rannsóknadeildar, farið fram með aðstoð hins fyrnefnda fyrirtækis. Þá hafi skattayfirvöld ekki gætt þess að stilla tekjuáætlunum sínum í hóf og hefði legið nær að kanna ítarlega, hve margar sölur hefðu verið dregnar undan í raun og veru en að setja fram handahófstölur í því efni, og auk þess hafi ekkert tillit verið tekið til þess, að hin undandregnu sölulaun hafi ekki gengið til þess aðiljans, sem kannast við eignaraðild að fyrirtækinu, heldur til þess, sem sveik af því fé, en það ætti að réttu lagi að koma að fullu til frá-

dráttar skattskyldum tekjum. Aðalkrafa og varakrafa gerðarpóla byggjast jöfnum höndum á þessum atriðum.

Þá er það fært fram, að ekki verði séð, að fram hafi farið lögtaksúrskurður samkvæmt 2. mgr. 4. gr. laga 29/1885. Hér sé um að ræða sérstakar hækkanir og geti lögtaksúrskurður, er kveðinn hafi verið upp á sumri 1975, ekki átt við lögtak vegna gjalda 1971 og 1972.

Það er komið fram í málinu, að verulegur hluti af starfsemi gerðarpóla var milliganga um sölu fasteigna. Samkvæmt upphaflegri firmatilkynningu er gerðarpóli sjálfstæður skattaðili og hefur talið sérstaklega fram, þ. á m. fyrir rekstrarárin 1971 og 1972. Við athugun ríkisskattstjóra vegna framtala þessara, er hófst snemma árs 1974, komu í ljós ýmsar misfellingar á bókhaldi gerðarpóla, en fyrirtækið var bókhaldsskyldt skv. lögum nr. 51/1968, 2. gr., 8. tl. Hér að framan er þess getið, hverjar þær misfellingar voru helstar, en þar að lútandi frásögn í skýrslu rannsóknadeildar ríkisskattstjóra hefur ekki verið mótmælt. Forráðamenn gerðarpóla mættu fyrir rannsóknadeildinni svo og mörg vitni um viðskipti við gerðarpóla. Skýringar voru ófullnægjandi að mati ríkisskattstjóra, og er ekki á færi fógetaréttar að prófa eða taka afstöðu til þess, hvernig það mat grundvallaðist. Þannig gat bókhald og önnur gögn og skýrslur ekki verið áreiðanlegur eða lögmætur grundvöllur að framtölum gerðarpóla, er hér um ræðir. Bar því skv. 37. gr. laga nr. 68/1971 að áætla gerðarpóla tekjur, sem síðan leiddu til hækkunar á tekjuskatti gjaldárin 1972 og 1973. Er ekki sýnt, að áætlun þessi hafi verið rífleg um skör fram.

Eftir því sem málefni þetta lá fyrir skattayfirvöldum og með tilliti til skráningar firmans, sbr. rskj. 12, sem ekki hefur verið breytt, þykir ekki hafa verið full ástæða til þess, að gjaldahækkun yrði lögð á aðra aðilja en gerðarpóla sem sameignarfélag.

Þegar af þeirri ástæðu, að gerðarpóli hefur látið taka til varna gegn framgangi gerðarinnar, þykir ekki ástæða til að sinna mótmælum bygðum á því, að gallar séu á málatilbúnaði varðandi almennan lögtaksúrskurð skv. ákvæðum laga nr. 29/1885.

Niðurstaðan verður sú, að lögtak nær fram að ganga á ábyrgð gerðarbeiðanda og skv. kröfu hans, en upphæðir hafa ekki sætt tölulegum mótmælum. Ekki þykir alveg næg ástæða til að úrskurða, að gerðarpóli skuli greiða málskostnað, og fellur málskostnaður niður.

Þorsteinn Thorarensen borgarfégeti kvað upp úrskurð þennan.

Því úrskurðast:

Lögtak skal ná fram að ganga eftir kröfu gerðarbeiðanda og á hans ábyrgð.

Málskostnaður fellur niður.

Föstudaginn 7. desember 1979.

Nr. 205/1977. **Fjármálaráðherra og ríkissaksóknari**

f. h. ríkissjóðs og

Jóhannes Árnason, sýslumaður í

Barðastrandarsýslu,

(Sigurður Ólason hrl.)

gegn

Viðari Stefánssyni og

Sigurði Georgssyni héraðsdómslögmanni

(Þorsteinn Júlíusson hrl.).

Gæsluvarðhald. Skaðabætur. Áfrýjun. Frávísun. Lögmanns-
laun.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Björn Svein-
björnsson, Benedikt Sigurjónsson, Logi Einarsson, Magnús
P. Torfason og Þór Vilhjálmsson.

Fjármálaráðherra og ríkissaksóknari f. h. ríkissjóðs krefj-
ast sýknu af kröfum stefnda Viðars Stefánssonar og máls-
kostnaðar úr hans hendi í héraði og fyrir Hæstarétti. Til
vara krefjast þeir þess, að dómsfjárhæð verði lækkuð og
málskostnaður látinn niður falla. Þá er þess krafist, að tals-
mannslaun Sigurðar Georgssonar héraðsdómslögmanns verði
lækkuð frá því, sem ákveðið var í hinum áfrýjaða dómi.

Stefndi Viðar krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og
málskostnaðar fyrir Hæstarétti. Stefndi Sigurður krefst stað-
festingar ákvæðis héraðsdóms um talsmannslaun og máls-
kostnaðar fyrir Hæstarétti.